

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра туризму та країнознавства

Г.А. Богатирьова

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Методичні рекомендації для вивчення дисципліни
Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Кривий Ріг
2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра туризму та країнознавства

Г. А. Богатирьова

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Методичні рекомендації для вивчення дисципліни
Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Затверджено на засіданні
кафедри туризму та країнознавства
Протокол № 4
від «04» листопада 2019 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 3
від «28» листопада 2019 р.

Кривий Ріг
2019

УДК (338.48-32:001.11):378(072)

Богатирьова , Г.А.

Організація екскурсійної діяльності [Текст]: метод. рек. до вивч. дисц. / Г.А. Богатирьова; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. туризму та країнознавства. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. 59 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів спеціальності 242 «Туризм» (освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр) і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни «Організація екскурсійної діяльності». Методичні рекомендації містять термінологічний словник, перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

УДК (338.48-32:001.11):378(072)

© Богатирьова Г.А., 2019

© Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	17
Змістовий модуль 1. Історія та сучасний стан екскурсознавства як туризмознавчої дисципліни.....	18
Змістовий модуль 2. Екскурсія та її сутність.....	22
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	25
Змістовий модуль 1. Історія та сучасний стан екскурсознавства як туризмознавчої дисципліни.....	26
Змістовий модуль 2. Екскурсія та її сутність.....	42
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

В умовах глобалізації та інтегрованості України у світовий туристський освітньо-ринковий простір вимогливо ставиться питання якісного екскурсійного обслуговування. Організація екскурсійної діяльності в сучасних умовах розвитку туристичної індустрії України націлена й спроможна забезпечувати зростання інноваційно-інвестиційного потенціалу національної економіки. Ефективне здійснення екскурсійної діяльності можливе лише за умови забезпечення в даній сфері високопрофесійними спеціалістами, підготовленими на основі поглиблених і вдосконалених навчальних програм.

Метою дисциплін «Організація екскурсійної діяльності» є формування професійних компетентностей щодо комплексу основних понять, що складають основу екскурсійної діяльності та базових практичних навичок необхідних для практики екскурсійного обслуговування.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» є: оволодіння знаннями з організації екскурсійного обслуговування в індустрії туризму; засвоєння студентами теоретичних основ екскурсійної справи: сутності екскурсії, її основних ознак та функцій, класифікації екскурсій, формування екскурсійної тематики; виявлення основних напрямів і тенденцій розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах; набуття студентами навичок роботи з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії; оволодіння методичними прийомами підготовки та проведення екскурсій, технологією створення нової екскурсії, особливостями застосування методичних прийомів показу, розповіді та руху; визначення шляхів удосконалення професійної майстерності екскурсоводів, забезпечення якості екскурсійних послуг; опанування основами методики організації екскурсійного обслуговування різних категорій туристів і екскурсантів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні: *знати* місце і роль екскурсійної діяльності в індустрії туризму; принципи класифікації, функції, ознаки екскурсії; методику підготовки та проведення екскурсії; вимоги до екскурсовода; принципи диференційованого підходу до екскурсійного обслуговування; *вміти*: організувати та планувати екскурсійну діяльність; готувати контрольний та індивідуальний тексти екскурсії; розробляти та проводити екскурсії; складати технологічну карту екскурсії.

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова (для студентів спеціальності "Туризм")	Обов'язкова для студентів спеціальності 242 «Туризм»
Семестр (осінній / весняний)	осінній
Кількість кредитів	5
Загальна кількість годин	150
Кількість модулів	2
Лекції, годин	34
Практичні / семінарські, годин	16
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	100
Тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	2,9
самостійної роботи студента	5
Вид контролю	екзамен

2. Програма дисципліни

Ціль – формування професійних компетентностей щодо комплексу основних понять, що складають основу екскурсійної діяльності та базових практичних навичок необхідних для практики екскурсійного обслуговування.

Завдання: набути практичні навички по оволодінню основних прийомів створення екскурсій; сформуванню уявлення про цикл робіт по виготовленню створенню та просуванню, регулюванню екскурсійних програм, особливості різних видів екскурсійного обслуговування.

Предмет: вивчення методики створення та проведення екскурсій, особливостей організації екскурсійного обслуговування туристів.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема 1. Теоретичні основи організації екскурсійної діяльності

Тема 2. Екскурсія та її сутність

Тема 3. Історія розвитку екскурсійної діяльності. Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга половина XIX – поч. XX ст.)

Тема 4. Класифікація екскурсій

Тема 5. Основи екскурсійної методики. Екскурсія як процес пізнання

Тема 6. Методика підготовки екскурсії. Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії

Тема 7. Методика та техніка проведення екскурсії. Призначення методики проведення екскурсії

Тема 8. Професійна майстерність екскурсовода

Тема 9. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування. Суть, основа та принципи диференційованого підходу

Тема 10. Управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	усього	у тому числі			
		лекц.	пр./сем.	лаб.	СРС
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Історія та сучасний стан екскурсознавства як туристознавчої дисципліни					
Тема 1. Теоретичні основи організації екскурсійної діяльності	10	2	-	-	8
Тема 2. Екскурсія та її сутність	12	4	-	-	8
Тема 3. Історія розвитку екскурсійної діяльності. Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга половина XIX – поч. XX ст.)	12	4	2	-	6
Тема 4. Історія розвитку екскурсійної діяльності. Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга половина XIX – поч. XX ст.)	8	2	-	-	6
Тема 5. Класифікація екскурсій	12	2	2	-	8
Разом за змістовим модулем 1	54	14	4	-	36
Змістовий модуль 2. Екскурсія та її сутність					
Тема 6. Основи екскурсійної методики. Екскурсія як процес пізнання	15	4	1	-	10
Тема 7. Методика підготовки екскурсії. Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії	17	4	1	-	12
Тема 8. Методика та техніка проведення екскурсії. Призначення методики проведення екскурсії	13	2	1	-	10
Тема 9. Методика та техніка проведення екскурсії. Призначення методики проведення екскурсії	9	2	1	-	6
Тема 10. Професійна майстерність екскурсовода	9	2	2	-	5
Тема 11. Професійна майстерність екскурсовода	9	2	2	-	5
Тема 12. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування. Суть, основа та принципи диференційованого підходу	14	2	2	-	10
Тема 13. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування. Суть, основа та принципи диференційованого підходу	14	2	2	-	10
Разом за змістовим модулем 2	96	20	12	-	64
Усього годин	150	34	16	-	100

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Семінар – бесіда Історія розвитку екскурсійної діяльності. Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга половина XIX – поч. XX ст.)	2
2	Семінар – розгорнута бесіда Класифікація екскурсій	2
3	Семінар – обговорення Основи екскурсійної методики. Екскурсія як процес пізнання	1
4	Семінар – дискусія Структура методики екскурсійної роботи	1
5	Семінар-дискусія Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту	1
6	Семінар запитань і відповідей Система професійної підготовки та підвищення кваліфікації екскурсоводів	1
7	Семінар – тренінг Професійні знання, вміння та навички екскурсовода	2
8	Семінар-тренінг Професійна майстерність екскурсовода	2
9	Семінар-тренінг Екскурсійний етикет	2
10	Семінар – запитань і відповідей Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування. Суть, основа та принципи диференційованого підходу	2
Всього		16

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Добір інформації щодо висвітлення проблемних питань теми.
4. Підготовка мультимедійних презентацій.
5. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема семінарських занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Історія та сучасний стан екскурсознавства як туристознавчої дисципліни			
Тема 1. Історія розвитку екскурсійної діяльності. Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга половина XIX – поч. XX ст.).	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Види туристсько-екскурсійних організацій; стан туристичної індустрії та екскурсійної діяльності в Україні; функції туризму; взаємодія UNWTO з іншими організаціями; класифікація туристських організацій; нормативно-правові та законодавчі акти України в області туризму. Джерела [1, 2, 5 - 9]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування фронтальне та індивідуальне опитування, за слухування та обговорювання доповідей, розв'язання ситуаційних завдань
Тема 2. Класифікація екскурсій	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Етапи удосконалення класифікації екскурсій. Сучасна класифікація екскурсій. Класифікація екскурсій залежно від змісту, тематики, складу учасників, місця проведення, способу пересування, форми проведення, тривалості. Характеристика екскурсії залежно від групових ознак. За змістом: оглядові й тематичні. За складом учасників для: дорослих і дітей, місцевого населення і туристів, сільського й міського населення, організованих груп та індивідуалів, бізнес-екскурсій. За місцем проведення: міські, заміські, музейні. За способом пересування: пішохідні та з використанням різних видів транспорту. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, понятійний диктант
Тема 3. Основи екскурсійної методики. Екскурсія як процес пізнання	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Екскурсійний процес, його складові. Завдання екскурсійного процесу. Вимоги до екскурсії. Мета, завдання та форми проведення екскурсії. Функції екскурсії: інформація, культурний відпочинок, розширення кругозору, формування інтересів. Екскурсія як форма туристської послуги. Показ, розповідь, рух - основні елементи екскурсії. Види показу. Вимоги до розповіді на екскурсії. Тематика екскурсій. Вимоги до тематики. Екскурсійний метод. Вимоги	Тестування, проведення дискусії, заслуховування та обговорювання повідомлень

		екскурсійного методу. Екскурсійний аналіз. Групи екскурсійного аналізу. Види аналізу. Джерело [1, 2, 4, 5, 9]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	
Тема 4. Структура методики екскурсійної роботи	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Основні етапи підготовки екскурсії: визначення цілі, вибір теми, підбір та вивчення літературних джерел; робота зі змістом екскурсії; знайомство з експозиціями і фондами музеїв; підбір та вивчення екскурсійних об'єктів; складання та інспектування маршрутів; підготовка контрольного тексту екскурсії; мова екскурсовода; комплектування «портфеля екскурсовода»; вибір методичних засобів; складання методичних розробок; висновок методиста про текст і методичну розробку; прийом екскурсії; затвердження екскурсії. Порядок складання технологічної карти екскурсії. Індивідуальний текст екскурсії, його особливості. Структура тексту. Текст екскурсії: контрольний та індивідуальний. Документація екскурсії. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, проведення дискусії, заслуховування та обговорювання повідомлень розв'язання ситуаційних завдань
Тема 5. Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: загальна й часткова методика, прийоми демонстрації наочних матеріалів, практичні методи, метод вправ. Джерело [1, 4, 5, 9, 11]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, проведення дискусії, заслуховування та обговорювання повідомлень розв'язання ситуаційних завдань
Тема 6. Система професійної підготовки та підвищення кваліфікації екскурсоводів	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: схема і завдання екскурсійного процесу; основні функції екскурсії; екскурсійний метод: його особливості; класифікаційні ознаки екскурсій; особливості проведення тематичних екскурсій; сутність методики оцінки екскурсійних об'єктів; характеристика трьох основних етапів підготовки екскурсії. Джерело [1 – 6, 10 - 13]. 2. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань
Разом змістовий модуль 1	36		
Змістовий модуль 2. Екскурсія та її сутність			

Тема 7. Професійні знання, вміння та навички екскурсовода	17	<p>1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: вимоги до екскурсовода; режисерські і акторські уміння екскурсовода; культура мовлення екскурсовода; компоненти діяльності екскурсовода; прийоми техніки ведення екскурсії. Джерело [1, 5, 9 - 11].</p> <p>2. Самотестування.</p> <p>3. Самоперевірка знань шляхом</p>	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань розв'язання ситуаційних завдань
Тема 8. Професійна майстерність екскурсовода	17	<p>1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: класифікація об'єктів, критерії їх оцінки; підготовка картки (паспорту) об'єкту; розробка та складання маршруту екскурсії; написання контрольного тексту екскурсії; комплектування «портфелю екскурсовода». Відбір методичних прийомів проведення екскурсії; визначення техніки проведення екскурсії; складання методичної розробки; укладання документації екскурсії (технологічної карти, таблицю екскурсії). Індивідуальний текст екскурсії, його особливості; структура тексту; затвердження екскурсії і впровадження її у сферу екскурсійного обслуговування. Джерело [1, 2, 11].</p> <p>2. Самотестування.</p>	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань розв'язання ситуаційних завдань
Тема 9. Екскурсійний етикет	15	<p>1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Екскурсійний етикет. Фактори, що впливають на екскурсійну майстерність. Шляхи удосконалення екскурсійної майстерності. Джерело [1, 4, 6, 14].</p> <p>2. Самотестування.</p>	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, перевірка зібраної інформації
Тема 10. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування. Суть, основа та принципи диференційованого підходу	15	<p>1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: принципи диференційованого підходу до екскурсійного обслуговування; індивідуальний текст екскурсії; спеціалізована термінологія по туристсько-екскурсійній тематиці; специфічні особливості туристичного продукту як товару; нормативна база і стандарти, які регулюють надання екскурсійних послуг в Україні. Джерело [1, 2, 10].</p> <p>2. Самотестування.</p> <p>3. Складання методичної розробки екскурсії</p>	Тестування, розв'язання практичних ситуаційних завдань

Разом змістовий модуль 2	64		
Разом	100		

7. Матриця зв'язку між дисципліною/ змістовим модулем, результатами навчання та компетентностями

Результати навчання	Компетентності											
	Загальні					Предметно-спеціальні						
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	
1. Знання теоретичних основ екскурсійної діяльності, а саме: сутності екскурсознавства як науки; особливості видів екскурсійного обслуговування; закони логіки та їх застосування в екскурсіях; технологічний процес створення екскурсії.											+	
2. Знання ключових інструментів та техніки ведення екскурсії; принципів формування туристичного продукту; форм туристичних послуг; історію екскурсійної діяльності; види туристсько-екскурсійних організацій.							+					
3. Знання сутності екскурсії, її функції як форми пізнання в туризмі; технології розробки і проведення тематичної екскурсії; вимог до професійних якостей екскурсовода; особливостей організації надання екскурсійних послуг.											+	
4. Знання методики проведення екскурсії; складових елементів технологічної карти послуги «Екскурсія»; особливостей ринку екскурсійних послуг; нормативних баз і стандартів, які регулюють надання екскурсійних послуг.						+						
5. Розуміння сутності теорії міжособистісних комунікацій; основ протоколу та етикету.							+					
6. Розуміння особливостей подання художніх образів та знакових систем під час екскурсії; ролі фразових й логічних наголосів в розповіді.											+	
7. Уміння складати екскурсійні програми; складати схему і завдання екскурсійного процесу; робити аналіз екскурсійних об'єктів; складати методичну розробку екскурсії.												+

Оцінювання студентів протягом семестру

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1						
Тема 1	2	1		1		4
Тема 2	1	2	1			4
Тема 3		1	1	1		3
Тема 4	1	1	1	1		4
Тема 5	1	1		1		3
Тема 6		1		1	5	7
Разом змістовий модуль 1	7	6	3	4	5	25
Змістовий модуль 2						
Тема 1	1	1	1	2		5
Тема 2	1	2	1	1		5
Тема 3	1	1	1	2		5
Тема 4	2	1	1	1	5	10
Разом змістовий модуль 2	5	5	4	6	5	25
Разом						50

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

11. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні вказівки з вивчення дисципліни.
3. Індивідуальні завдання.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

12. Рекомендована література

Базова

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18 листопада 2003 р. № 1282 // Урядовий кур'єр. 2003. 25 груд. (№ 244) С. 15-19.
2. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності: [навч. посіб.] / Є. В. Козловський. К. : Центр учбової літератури, 2015. 295 с.
3. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика: [навч. пос.] / М. П. Мальська, В.В. Худо. К. : Центр учбової літератури, 2007. 424 с.
4. Туристичне країнознавство. Європа: [навч. посіб.] / М.П. Мальська, М. З. Гамкало, О. Ю. Бордун. К. : ЦУЛ, 2009. 224 с.
5. Організація екскурсійної діяльності. Опорний конспект лекцій / укл. О. О. Каролоп. К. : Видавничий центр КНТЕУ. 2002. 45 с.
6. Психологія туризму: [навч. посіб.] / О.П. Крупський, О.В. Шевяков, О. М. Ярошкевич, Н. О. Євдокимова. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2015. 194 с.
7. Редько В.Є. Аналіз діяльності підприємств туризму: [навч. посіб.] / В.Є. Редько, К.А. Панасюк. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2015. 242 с.
8. Савина Н.В. Экскурсоведение : учебн. пособ. / Н.В. Савина, З. М. Горбылева. Мн. : БГЭУ, 2004. 335 с.
9. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: [підручник] / За ред. В. Ф. Орлова / Т.Г. Сокол. К.: Грамота, 2009. 264 с.
10. Туризм України: економічні та організаційні механізми розвитку. Тернопіль, «Терно-граф». 2008 976 с.
11. Тягунова Н.М. Основи організації туристичного бізнесу. Кредитно-модульний курс: [навч. посібник] / Н.М. Тягунова. К. : Центр учбової літератури, 2014. 130 с.
12. Федорченко В.Х. Туристський словник-довідник: [навч. посіб.] / В. Х. Федорченко, І.М. Мініч. К. : Дніпро, 2000. 54 с.
13. Холловой Дж.К. Туристический бизнес: пер. с англ. изд. / Дж. К. Холловой, Н.Тейлор. К. : Знання, 2007. 798 с. Чагайда І. М. Екскурсознавство : навчальний посібник / І.М. Чагайда, С.В. Грибакова. К. : «Кондор», 2004. 204 с.
14. Чорненька Н. Організація туристичної індустрії: [навч. посіб.] / Н. Чорненька. К. : Центр учбової літератури, 2008. 388 с.

Допоміжна

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: Ціноутворення, конкуренція, державне регулювання: [навч. посіб.] / Л. Г. Агафонова, О. Є. Агафонова. К. : Знання України, 2002. 358 с.
2. Гаагская декларация по туризму. Конкретные выводы и рекомендации. Приложение к Гаагской декларации по туризму от 14 апреля 1989 г. // Правове

- регулювання туристичної діяльності в Україні: [Зб. нормат. актів] / За ред. В. К. Федорченка. К. : Юрінком Інтер, 2002. 640 с.
3. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу: [навч. посіб.] / Л. П. Дядечко. Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. 224 с.
4. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Укл.: В.А. Смолій, В. К. Федорченко, В.І. Цибух. К. : Вид. Дім «Слово», 2006. 372 с.
5. Жукова М.А. Менеджмент в туристическом бизнесе: [учебное пособие] / М. А. Жукова. М. : КНОРУС, 2005. 192 с.
6. Закон України «Про туризм». К., Урядовий кур'єр, 1995. 40 с.
7. Михайліченко Г.І. Практика організації туристичних подорожей: [навч. посіб.] / Г.І. Михайліченко. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. 156 с.
8. Омельченко Б.Ф. Экскурсионное общение: Познание, воспитание, отдых / Б. Ф. Омельченко. М. : Наука, 1991. 120 с.
9. Основи туристичного бізнесу: [навч. посібник] / М.П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
10. Федорченко В.К. Історія екскурсійної діяльності в Україні : [навч. посібн.] / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорови та ін. К. : "Кондор". 2004. 166 с.

Інформаційні ресурси

1. Понимание туризма: Базовый глоссарий [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://www.unwto.org/pdf/Understanding_Tourism-BasicGlossary_RU.pdf
2. [World Tourism Organization UNWTO](http://www2.unwto.org/): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>
3. International Recommendations for Tourism Statistics 2008 (IRTS 2008): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://statistics.unwto.org/en/content/conceptual-framework-tourism-statistics-international-recommendations-tourism-statistics-2008>
4. Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA:RMF 2008): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://statistics.unwto.org/en/content/conceptual-framework-tsa-tourism-satellite-account-recommended-methodological-framework-tsar>
5. Державне агентство з туризму та курортів: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/ua/>
6. Заячківська Г. А. Основні засади сталого розвитку туризму в Україні [Електронний ресурс] / Г. А. Заячківська // Качество экономического развития: глобальные и локальные аспекты: науч.-практ. конф., 2011. – Режим доступа : http://tourlib.net/statti_ukr/zayachkovska3.htm.
7. Зима А. Г. Развитие международного туризма [Электронный ресурс] / А. Г. Зима // Економіка розвитку. – 2011. – № 4(60). – С. 19–22. – Режим доступа : http://tourlib.net/statti_tourism/zima2.htm.

**ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Історія та сучасний стан екскурсознавства як туризмознавчої дисципліни

Тема 1. Історія розвитку екскурсійної діяльності. Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга половина XIX – поч. XX ст.)

Семінар-бесіда

План заняття:

- 1.1. Зародження екскурсійної справи в Україні.
- 1.2. Краєзнавчі екскурсійні подорожі.
- 1.3. Екскурсійний рух на Західно-Українських землях. Екскурсії на Галичині. Екскурсії на Буковині. Екскурсії у Підкарпатській Русі.
- 1.4. Організація екскурсійної діяльності молодіжно-патріотичними організаціями на початку XX ст.
- 1.5. Сучасний стан екскурсійної справи в Україні та світі.

Ключові слова: екскурсознавство, екскурсійна теорія, екскурсійний метод, екскурсійна методика, предмет екскурсійної методики, екскурсійна практика.

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Причини створення науки «Організація екскурсійної діяльності».
2. Дидактичні принципи екскурсійного процесу.
3. Характеристика нормативно-правових і програмних документів загальнодержавного рівня, які регулюють екскурсійну діяльність.
4. Особливості поєднання в екскурсії завдань навчання й виховання.
5. Сертифікація екскурсійної діяльності у туризмі.
6. Закон України «Про туризм».

2. Презентація рефератів (доповідей).

ТЕМА 2. Класифікація екскурсій

Семінар-розгорнута бесіда

План заняття:

- 2.1. Класифікаційні ознаки екскурсії, їх розгорнута характеристика.
- 2.2. Основні ознаки екскурсії.
- 2.3. Додаткові ознаки для різних видів екскурсії.
- 2.4. Види екскурсій.
- 2.5. Екскурсії за тематикою та складом учасників.

Ключові слова: екскурсійний метод, методичний прийом, оглядові екскурсії, тематичні екскурсії, зміст екскурсії, тема екскурсії, композиція екскурсії, назва екскурсії.

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Еволюція поняття екскурсія.

2. Поняття екскурсія як процес.
3. Екскурсія як туристична послуга.
4. Схема і завдання екскурсійного процесу.
5. Додаткові ознаки для різних видів екскурсії.
6. Екскурсійний метод, його особливості.
7. Класифікаційні ознаки екскурсій, їх розгорнута характеристика.
8. Особливості проведення тематичних екскурсій.
9. Особливості проведення оглядових екскурсій.

2. Презентація рефератів (доповідей).

Тема 3. Основи екскурсійної методики. Екскурсія як процес пізнання Семинар - обговорення

План заняття:

- 3.1. Методи пізнання та їх використання в екскурсійному процесі.
- 3.2. Вимоги до екскурсійного методу. Діалектичні, формально-логічні, конкретно-історичні та часткові методи в екскурсійній діяльності.
- 3.3. Предметність та речова доказовість (наочність) екскурсійного методу.
- 3.4. Поєднання в екскурсійному методі методів навчання та виховання. Локальний та моторний принципи екскурсійної методики.
- 3.5. Способи та прийоми повідомлення знань в екскурсії.
- 3.6. Комплексний характер екскурсійного методу.

Ключові слова: *чуттєве пізнання, логічне пізнання, екскурсійний метод, екскурсійні об'єкти, приватні методи, конкретно-історичний метод, формально-логічні методи, діалектико-матеріалістичні методи, наочність.*

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Значення терміну метод.
2. Характеристика екскурсійних об'єктів як складова екскурсійного методу.
3. Поєднання в екскурсійному методі методів навчання і методів виховання.
4. Екскурсія – форма поширення знань та виховання.
5. Екскурсійний метод як основа екскурсійного процесу.
6. Наочність як складова екскурсійного методу.
7. Вимоги екскурсійного методу.
8. Особливості екскурсії.

2. Презентація рефератів (доповідей).

1. Екскурсія як процес пізнання.
2. Механізми сприйняття інформації. Пізнавальні, емоційні та волевові процеси сприйняття екскурсійного матеріалу.
3. Поєднання чуттєвого та логічного методів пізнання в процесі екскурсії.
4. Уявлення, судження та умовиводи як складові процесу мислення екскурсантів.
5. Асоціації в екскурсіях.
6. Словесні, наочні та практичні методи роботи екскурсовода з екскурсантами.
7. Правила екскурсійного спілкування.

7. Психоемоційний контакт між екскурсоводом та групою, методи його встановлення та підтримки.
8. Особливості сприйняття інформації.
9. Дедуктивний та індуктивний методи пізнання в екскурсіях.

Тема 4. Структура методики екскурсійної роботи

Семінар – дискусія

План заняття:

- 4.1. Теорія екскурсійної методики.
- 4.2. Практика екскурсійної методики.
- 4.3. Предмет загальної і приватної екскурсійної методики.
- 4.4. Технологічні інструменти екскурсійного обслуговування.
- 4.5. Співвідношення показу та розповіді в екскурсійній методиці.

Ключові слова:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Нормативний розрахунковий час, який виділяється на показ під час екскурсії.
2. Розповідь екскурсовода – невід'ємна частина екскурсії.
3. Особливості використання прийомів розповіді при забезпеченні екскурсійного обслуговування.
4. Показ в екскурсії як цілеспрямований, послідовний процес ознайомлення екскурсантів з об'єктами, що розкривають тему екскурсії.
5. Сучасні методики екскурсійного обслуговування.

2. Презентація рефератів та доповідей:

1. Характеристика аспектів екскурсійної методики.
2. Зв'язок змісту і прийомів екскурсійної методики.
3. Основні розділу загально екскурсійної методики.
4. Прийоми змістовного наповнення змістовного тексту екскурсії.
5. Методичні прийоми проведення екскурсій.
6. Технологічні інструменти екскурсійного обслуговування.

Тема 5.

Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту

Семінар-дискусія

План заняття:

- 5.1. Основа побудови індивідуального тексту екскурсії.
- 5.2. Технологічні прийоми використання індивідуального тексту екскурсії.
- 5.3. Логічні та конструктивні переходи в екскурсії.
- 5.4. Особливості використання логічного переходу пов'язаного з текстом екскурсії.
- 5.5. Реалізація трьох стадій розробки інноваційного екскурсійного продукту.

Ключові слова: *інноваційний екскурсійний продукт, екскурсійна методика, екскурсійна тема, асортимент екскурсійних послуг, пізнавальний матеріал.*

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Попередня підготовча робота розробки інноваційного екскурсійного продукту.

2. Особливості етапу безпосереднього розроблення самої екскурсії.

3. Формальне і документальне оформлення нової теми в асортименті екскурсійних послуг підприємства.

4. Підготовка пізнавального матеріалу екскурсійної теми.

5. Роль екскурсовода у створенні інноваційного екскурсійного продукту.

6. Особливості сприйняття екскурсійного матеріалу.

2. Презентація рефератів та доповідей:

1. Методика оцінки екскурсійних об'єктів.

2. Оптимальна тривалість екскурсії.

3. Особливості набору об'єктів екскурсії.

4. Зорові враження екскурсантів.

5. Роль початкових даних для вивчення об'єктів екскурсії.

Тема 6.

Система професійної підготовки та підвищення кваліфікації екскурсоводів

Семинар запитань і відповідей

План заняття:

6.1. Поліпшення організації методичної роботи.

6.2. Підготовка якісної методичної документації.

6.3. Розробка технології методичних прийомів розповіді і показу з урахування особливостей екскурсійних тем.

6.4. Встановлення і збереження контактів між екскурсоводом і екскурсантами на протязі екскурсії.

Ключові слова: *методична робота, методична документація, методичні прийоми, ерудиція екскурсовода, інтуїція екскурсовода.*

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Конструктивні здібності екскурсовода.

2. Організаторські здібності екскурсовода.

3. Комунікативні здібності екскурсовода.

4. Аналітичні здібності екскурсовода.

5. Роль темпераменту екскурсовода у професійній діяльності.

6. Уміння керувати своїм психічним станом як важлива складова професійної майстерності екскурсовода.

7. Уміння підготувати індивідуальний текст екскурсії.

8. Уміння скласти методичну розробку.

9. Уміння використовувати наочні матеріали під час екскурсії.

2. Презентація рефератів (доповідей).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕКСКУРСІЯ ТА ЇЇ СУНІСТЬ

Тема 7. Професійні знання, вміння та навички екскурсовода Семінар-тренінг

План заняття:

7.1. Виховний вплив екскурсовода на екскурсантів.

7.2. Культурно-просвітницькі аспекти екскурсійної роботи. Виховне значення тематичних екскурсій. Особливості поєднання у екскурсії завдань навчання і виховання.

7.3. Педагогічні рівні переходу від прямого дедуктивною до ймовірного пояснення. Осмислення екскурсійної інформації. Використання екскурсоводом методів переконання, приучення, вимагання та заохочення. Виховання у екскурсантів навичок самостійного дослідження об'єктів.

7.4. Дидактичне та виховне завдання екскурсовода. Конструктивний, організаторський, комунікативний та пізнавальний компоненти екскурсійної діяльності.

7.5. Післяекскурсійна робота екскурсовода. Педагогічна техніка та її елементи.

Ключові слова: екскурсія, екскурсанта, екскурсійний метод, тематична екскурсія, екскурсовод, метод переконання, метод приучення, метод вимагання, метод заохочення, екскурсійний об'єкт, екскурсійна діяльність.

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Дидактичні принципи екскурсійного процесу.
2. Екскурсія як форма культурно-освітньої роботи.
3. Педагогічні методи повідомлення знань під час екскурсії.
4. Індуктивний метод в екскурсії.
5. Дедуктивний метод в екскурсії.
6. Процес осмислення екскурсійної інформації.
7. Педагогічна техніка екскурсовода, її основні елементи.
8. Мімічна і пантомімічна виразність мови екскурсовода.

2. Презентація рефератів (доповідей).

Тема 8. Професійна майстерність екскурсовода Семінар-тренінг

План заняття:

8.1. Знання екскурсійної теорії як складова майстерності екскурсовода.

8.2. Педагогічна майстерність екскурсовода.

8.3. Психологічна майстерність екскурсовода.

8.4. Лекторська майстерність екскурсовода.

8.5. Удосконалення професійної майстерності екскурсоводів.

8.6. Фахові вимоги до екскурсовода.

8.7. Фахові вимоги щодо професійних компетенцій екскурсовода.

Ключові слова: *термінологія, протокол, етикет, вміння, навички, культура мовлення, педагогічна майстерність, професійна підготовка, психологічна підготовка, мовленнєві вміння, мімічна і пантомімічна виразність, емоційний стан, акторські уміння.*

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Вимоги до екскурсовода.
2. Складові професійної майстерності екскурсовода.
3. Елементи режисерських і акторських умінь, які застосовує екскурсовода.
4. Методика підготовки екскурсовода до нової екскурсії.
5. Фахові вимоги до екскурсовода.
6. Основні види спілкування екскурсовода.
7. Основні жести екскурсовода під час екскурсії.
8. Технологічна карта екскурсії.

2. Презентація рефератів (доповідей).

Тема 9. Екскурсійний етикет Семінар-тренінг

План заняття:

9.1. Мовний етикет екскурсовода.

9.2. Єдність особистості екскурсовода як єдність певних властивостей і якостей.

9.3. Моральні вимоги до особистості екскурсовода.

9.4. Три рівні активної життєвої позиції екскурсовода.

Ключові слова: *етикет, такт, індивідуальні здібності, конфліктна ситуація, спілкування, доброзичливість, самовладання, негативні ситуації.*

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Індивідуальні здібності екскурсовода.
 2. Педагогічний такт екскурсовода як особистості.
 3. Доброзичливість і самовладання екскурсовода.
 4. Використання нейтралізуючих фраз у спілкуванні з екскурсантами.
 5. Шляхи уникнення негативних ситуацій у спілкуванні з екскурсантами.
 6. Умови встановлення позитивного психологічного клімату під час проведення екскурсії.
 7. Дотримання етикету екскурсоводом.
 8. Доречні форми вітання й ведення розмови.
 9. дотримання правил поведінки.
- 2. Презентація рефератів (доповідей).*

Тема 10. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування. Суть, основа та принципи диференційованого підходу

Семинар – запитань і відповідей

План заняття:

10.1. Сутність диференційованого підходу.

10.2. Особливості диференційованого обслуговування клієнтів.

10.3. Робота з різними видами угруповань екскурсантів.

10.4. Використання ефективних прийомів диференційованої типології екскурсійних груп.

Ключові слова: *диференційований підхід, диференційована група, угруповання екскурсантів, диференційована типологія.*

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Диференційований підхід до організації екскурсій.

2. Формування різних груп екскурсантів.

3. Системний підхід до екскурсійного обслуговування різних верств населення.

4. Зміст та методика проведення екскурсій для різних груп екскурсантів.

5. Введення диференційованого обслуговування в роботу туристичного підприємства.

2. Презентація рефератів (доповідей).

ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТІ ЕКСКУРСОЗНАВСТВА ЯК ТУРИЗМОЗНАВЧОЇ НАУКИ

ТЕМА 1. Історія розвитку екскурсійної діяльності. Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга половина XIX – поч. XX ст.)

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. Самостійно опрацюйте питання:

- історичні етапи розвитку екскурсійної справи;
- наукове осмислення екскурсійної справи як феномена світоглядницької культури людини;
- науковий підхід до практичних форм та методів впровадження екскурсійної діяльності;
- особливості впровадження досвіду екскурсійної справи зарубіжних країн;
- науково-практичне прогнозування шляхів розвитку екскурсійної справи;
- зародження та діяльність різних шкіл і напрямків розвитку екскурсійної діяльності;
- дослідження соціально-філософського сенсу екскурсії;
- гуманістична спрямованість екскурсійної діяльності.

3. Відповіді на тестові завдання.

1. Конструктивний компонент діяльності екскурсовода передбачає

- A. уміння здійснювати керівництво групою екскурсантів, скерувати їх увагу на певні об'єкти
- B. уміння дібрати і правильно оформити екскурсійний матеріал, скласти план проведення екскурсії, схему використання методичного прийому
- C. уміння встановити ділові стосунки з групою, працівниками музею
- D. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методичку і техніку її проведення

2. Методична розробка

- A. документ, який визначає, як провести дану екскурсію, як краще організувати показ пам'яток
- B. складна багатоступінчаста процедура, що вимагає досить високої кваліфікації і є одним з основних елементів технології створення нової екскурсії
- C. один з важливих етапів розробки нової екскурсійної теми
- D. умовне найменування комплексу наочних посібників, що використовуються піз час проведення екскурсії

3. Комплекс заходів, спрямованих на організацію проведення екскурсії і створення сприятливих умов для сприймання матеріалу

- A. техніка проведення екскурсії
- B. екскурсійна методика
- C. екскурсійна діяльність
- D. технологія обслуговування

4. Документ, який визначає кваліфікацію екскурсовода

- A. ваучер
- B. наряд-путівка
- C. бюджет-екскурсовода
- D. відповідний диплом (сертифікат)

5. Складовою культури мови екскурсовода є

- A. вміння керувати
- B. методика
- C. ораторське мистецтво
- D. інтуїція

6. Екскурсійна діяльність

- A. діяльність із організації процесу ознайомлення туристів і екскурсантів із екскурсійними об'єктами за певною темою і маршрутом
- B. продукція туроператорів
- C. збільшення товарообігу та прибутку туристичної фірми
- D. форма міжособистісного спілкування

7. Техніка проведення екскурсії

- A. сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим
- B. комплекс заходів, спрямованих на організацію проведення екскурсії та створення сприятливих умов для сприйняття її матеріалу
- C. зосередженість думки, зору і слуху людини на певному об'єкті
- D. сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на розвиток туристичної галузі

8. Вибрати правильне твердження

- A. екскурсійна практика – це власне проведення екскурсій спеціалістами відповідної кваліфікації, узагальнений накопичений досвід проведення екскурсій
- B. екскурсійна практика – це сукупність іноземного та вітчизняного досвіду з екскурсознавства
- C. екскурсійна практика – це методика та особистий досвід фахівця
- D. екскурсійна практика – це сукупність понять «екскурсійний метод» та «екскурсійний аналіз»

9. Дослідження ринку екскурсійних послуг

- А. виявлення певного сегменту ринку споживачів
- В. виявлення нехарактерних для туризму послуг
- С. виявлення специфічних для туризму послуг
- Д. виявлення неспецифічних для екскурсантів послуг

10. Технологічна карта екскурсії

- А. технологічний документ, який визначає логічну послідовність і тривалість демонстрації об'єктів і наочних матеріалів
- В. технологічний документ, який актуалізує зміст тексту екскурсії
- С. технологічний документ, який актуалізує зміст тексту екскурсії та наводить маршрут екскурсії
- Д. технологічний документ, який визначає логічну послідовність огляду визначних об'єктів за маршрутом та схему маршруту

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Дворниченко В. В. Организация экскурсионной работы: Методика, опыт / В. В. Дворниченко, Б. В. Емельянов. М. : Профиздат, 1984. 163 с.
2. Долженко Г. П. Экскурсионное дело: [учебное пособие] / Г. П. Долженко. –Ростов-н/Д: Феникс, Март, 2009. 272 с.
3. Дьякова Р. А. История экскурсионного дела в СССР: [учебное пособие] / Р. А. Дьякова. М. : ЦРИБ «Турист», 1981. 72 с.

Додаткова

1. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу: [навч. посіб.] / Л. П. Дядечко. Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. 224 с.
2. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Укл. : В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. К. : Вид. Дім «Слово», 2006. 372 с.
3. Жукова М. А. Менеджмент в туристическом бизнесе: [учебное пособие] / М. А. Жукова. М. : КНОРУС, 2005. 192 с.

ТЕМА 2. Класифікація екскурсій

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- класифікація екскурсій за змістом;
- класифікація екскурсій за складом учасників;

- врахування освітнього та життєвого досвіду екскурсантів;
- особливості роботи з фаховими групами екскурсантів;
- екскурсійна робота з іноземцями;
- міські і заміські екскурсії;
- проведення виробничих екскурсій;
- музейні екскурсії;
- екскурсії за способом пересування.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Екскурсійний показ

- A. процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами одночасно
- B. процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами на маршруті
- C. процес реалізації принципу науковості, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом
- D. процес реалізації принципу показу, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декільком об'єктами одночасно

2. Згідно з класифікацією методичних прийомів екскурсії, прийом характеристики є

- A. визначення відмітних властивостей та якостей предмета
- B. форма викладу матеріалу
- C. довідка про історичну подію
- D. довідка про зовнішні сторони об'єкта

3. Заходи, що відносяться до форм контролю за якістю екскурсії

- A. рецензування методичної документації
- B. проведення пробних екскурсій
- C. оцінка індивідуальних текстів екскурсовода
- D. усі варіанти вірні

4. Засновник теоретичних основ методики проведення екскурсій

- A. Ємельянов Б.В.
- B. Федорченко В.К.
- C. Герд В.А.
- D. Квартальнов В.С.

5. Значення терміну «метод»

- A. засіб пізнання, спосіб відтворення в мисленні досліджуваного предмета, побудови і обґрунтування системи знань
- B. форма поширення знань і виховання, побудована на екскурсійному методі
- C. спосіб або образ мислення
- D. тлумачення явищ природи і суспільства

6. Метод, який характеризує педагогічний зміст діяльності екскурсовода

- A. спостереження
- B. прийом руху
- C. зорового монтажу
- D. виконання завдання

7. Композиція екскурсії

- A. вміння розкрити тему та логічно структурувати екскурсійний матеріал
- B. розміщення, послідовність і співвідношення структурних частин екскурсії: підтем основних питань, вступу та завершальної частини
- C. текст екскурсовода, виконаний з дотриманням вимог усної публічної мови
- D. цілеспрямована, науково обгрунтована демонстрація музейних предметів, композиційно організованих, прокоментованих, технічно й художньо оформлених

8. Предмет екскурсійної методики

- A. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику і техніку її проведення
- B. уміння встановлювати ділові стосунки з групою та іншими екскурсоводами
- C. цілеспрямоване вивчення, систематизація, формулювання та застосування на практиці прийомів і засобів навчання і виховання
- D. тлумачення явищ природи і суспільства

9. Приватні методи

- A. сходження від абстрактного до конкретного
- B. методи, які знаходять застосування в одній з наук або галузі знань, а також при використанні різних форм повідомлення знань
- C. метод, який є основою будь-якого пізнавального процесу, незалежно від сфери де відбувається дослідження
- D. методи, які служать основою для багатьох наук, аналіз і синтез, індукція та дедукція, узагальнення і абстрагування, аналогії та ін.

10. Контрольний текст екскурсії

- A. мовний вираз, який у прямій і непрямій форм позначає зміст екскурсії
- B. туристична послуга
- C. підібраний й уточнений (перевірений) екскурсійний матеріал, що розкриває тему екскурсії
- D. кількість об'єктів, які людина може сприйняти і запам'ятати протягом відносно короткого часу

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Герасименко В.Г. Організація надання туристичних послуг: [навчальний посібник] / В.Г. Герасименко, С.С. Галасюк. Одеса : Атлант, 2014. 244 с.

2. Голубнича С.М. Основи екскурсійної справи: [навчальний посібник] / С.М. Голубнича. Донецьк, 2003. 156 с.

3. Емельянов В.В. Экскурсоведение: [учебное пособие] / В.В. Емельянов. М. : Советский спорт, 2007. 192 с.

Додаткова

1. Редько В. Є. Аналіз діяльності підприємств туризму: [навч. посіб.] / В.Є. Редько, К. А. Панасюк. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2015. 242 с.

2. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності: [підручник] / За ред. В. Ф. Орлова / Т. Г. Сокол. К. : Грамота, 2009. 264 с.

3. Туризм України: економічні та організаційні механізми розвитку. - Тернопіль, «Терно-граф». 2008 976 с.

ТЕМА 3. Основи екскурсійної методики. Екскурсія як процес пізнання

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- метод як підхід до дійсності, явищ природи і суспільства;
- метод як система прийомів теоретичного дослідження, цілеспрямованого проведення певної роботи;
- метод як засіб пізнання;
- метод як спосіб або образ практичних дій;
- формально-логічні методи у проведенні екскурсій;
- особливості екскурсійного методу;
- екскурсійний метод як вид активно-рухового засвоєння знань;
- екскурсійний метод як комплексний спосіб пізнання навколишньої дійсності;
- екскурсійний метод як процес реалізації принципів наочності;
- екскурсійний метод як основа екскурсійної роботи.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Екскурсологія як наука вивчає

А. тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг

В. основні види та форми екскурсійного обслуговування

С. історичні процеси розвитку екскурсійної справи, теорію і методику екскурсійної роботи, підготовку кваліфікованих фахівців екскурсійної сфери

Д. соціально-філософський сенс екскурсії як соціокультурного явища, його місця у формуванні цінностей людського життя

2. Показ об'єкта

- A. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів, розташування групи біля об'єкту;
- B. автоматизоване вміння виконувати певні дії;
- C. система цілеспрямованих дій екскурсовода і екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом кваліфікованого фахівця;
- D. комплекс інформаційних матеріалів

3. Розташування, послідовність і співвідношення підтем, основних питань, вступу і заключної частини екскурсії

- A. техніка проведення екскурсії
- B. екскурсійна методика
- C. екскурсійна діяльність
- D. технологія обслуговування

4. «Портфель екскурсовода»

- A. розташування, послідовність і співвідношення підтем екскурсії
- B. сума теоретичних положень, які є основою екскурсійної справи
- C. умовна назва комплекту наочних матеріалів (фотографій, копій документів, географічних карт, схем, репродукцій з картин тощо), що використовуються екскурсоводом у ході екскурсії
- D. момент найвищого напруження в розвитку фабульної дії екскурсії

5. Зміст поняття «методична розробка»

- A. документ, який визначає, як провести дану екскурсію, як краще організувати показ визначних пам'яток, яку методику і техніку ведення слід застосувати, щоб екскурсія пройшла ефективно
- B. складна багатоступінчаста процедура, що вимагає досить високої кваліфікації і є одним з основних елементів технології створення нової екскурсії
- C. один з важливих етапів розробки нової екскурсійної теми
- D. умовне найменування комплекту наочних посібників, що використовуються під час проведення екскурсії

6. Показ об'єкта

- A. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів, розташування групи біля об'єкту;
- B. автоматизоване вміння виконувати певні дії;
- C. система цілеспрямованих дій екскурсовода і екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом кваліфікованого фахівця;
- D. комплекс інформаційних матеріалів

7. Мовлення екскурсовода

- A. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів
- B. сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим

С. своєрідні форми і прийоми розповіді, а також такі особливості як лаконічність, точність, логічність, образність, виразність, емоційність, вишуканість і багатство
D. рухи м'язів обличчя, що виражають внутрішній стан, пережиті людиною почуття, її настрій

8. Особливістю показу в екскурсії є

- A. можливість реалізації принципу наочності
- B. індивідуальний підхід екскурсовода
- C. урахування побажань екскурсантів щодо огляду
- D. необмежений вибір демонстрації споруд міста

9. Індивідуальний стиль мовлення екскурсовода

- A. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методика їх проведення
- B. особливості екскурсійного процесу
- C. автоматизоване вміння виконувати певні дії щодо процесу й проведення екскурсії
- D. форми і прийоми розповіді, що характеризує рівень його професійної майстерності, мовну культуру

10. Комплекс наочних приладь, що використовуються екскурсоводами під час проведення екскурсії

- A. «вадемекум»
- B. «портфель екскурсовода»
- C. планшет
- D. умовний екскурсійний «збірник фотографій»
 - 4. Підготуйтеся до письмового опитування.
 - 5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Організація екскурсійної діяльності: [опорний конспект лекцій] / Укладач О.О. Каролоп. К. : Видавничий центр КНТЕУ, 2002. 45 с.
2. Савина Н.В. Экскурсоведение: [учебное пособие] / Н.В. Савина, З.М. Горбылева. Минск: БГЭУ, 2004. 335 с.
3. Федорченко В.К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: [навчальний посібник] / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. К. : Кондор, 2004. 237 с.

Додаткова

1. Основи туристичного бізнесу: [навч. посібник] / М. П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
2. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг. Навч.-методичний посібник / С. Г. Нездоймінов. Одеса: Астропринт, 2011. 216 с.

3. Нечаев М. П. Экскурсионная деятельность в образовательном процессе / М. П. Нечаев. М. : Перспектива, 2007. 28 с.

ТЕМА 4. Структура методики екскурсійної роботи

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- особливості екскурсії як часини процесу освіти;
- дидактичні принципи педагогічного екскурсійного процесу;
- екскурсія як форма культурно-освітньої роботи;
- методика педагогічного впливу в екскурсіях;
- виховні аспекти екскурсії;
- педагогічні методи повідомлення знань під час екскурсії;
- індуктивні методи повідомлення знань під час екскурсії;
- дедуктивні методи повідомлення знань під час екскурсії;
- характеристика рівнів переходу від прямого дедуктивного пояснення під час екскурсії до ймовірного пояснення;
- пояснення в екскурсії з допомогою моделювання чи аналогії;
- ефективність екскурсії як педагогічного процесу.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Показ об'єкта

- A. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів, розташування групи біля об'єкту;
- B. автоматизоване вміння виконувати певні дії;
- C. система цілеспрямованих дій екскурсовода і екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом кваліфікованого фахівця;
- D. комплекс інформаційних матеріалів

2. Особливістю показу в екскурсії є

- A. можливість реалізації принципу наочності
- B. індивідуальний підхід екскурсовода
- C. урахування побажань екскурсантів щодо огляду
- D. необмежений вибір демонстрації споруд міста

3. Техніка проведення екскурсії

- A. сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим

- В. комплекс заходів, спрямованих на організацію проведення екскурсії та створення сприятливих умов для сприйняття її матеріалу
- С. зосередженість думки, зору і слуху людини на певному об'єкті
- Д. сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на розвиток туристичної галузі

4. Конструктивний компонент діяльності екскурсовода передбачає

- А. уміння здійснювати керівництво групою екскурсантів, скерувати їх увагу на певні об'єкти
- В. уміння дібрати і правильно оформити екскурсійний матеріал, скласти план проведення екскурсії, схему використання методичного прийому
- С. уміння встановити ділові стосунки з групою, працівниками музею
- Д. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику і техніку її проведення

5. Методична розробка

- А. документ, який визначає, як провести дану екскурсію, як краще організувати показ пам'яток
- В. складна багатоступінчаста процедура, що вимагає досить високої кваліфікації і є одним з основних елементів технології створення нової екскурсії
- С. один з важливих етапів розробки нової екскурсійної теми
- Д. умовне найменування комплексу наочних посібників, що використовуються піз час проведення екскурсії

6. Поняття «контрольний текст екскурсії»

- А. мовний вираз, який у прямій і непрямій форм позначає зміст екскурсії
- В. туристична послуга
- С. підібраний й уточнений (перевірений) екскурсійний матеріал, що розкриває тему екскурсії
- Д. кількість об'єктів, які людина може сприйняти і запам'ятати протягом відносно короткого часу

7. Мовлення екскурсовода

- А. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів
- В. сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим
- С. своєрідні форми і прийоми розповіді, а також такі особливості як лаконічність, точність, логічність, образність, виразність, емоційність, вишуканість і багатство
- Д. рухи м'язів обличчя, що виражають внутрішній стан, пережиті людиною почуття, її настрої

8. Показ об'єкта

- А. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів, розташування групи біля об'єкту;
- В. автоматизоване вміння виконувати певні дії;

- С. система цілеспрямованих дій екскурсовода і екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом кваліфікованого фахівця;
- Д. комплекс інформаційних матеріалів

9. Розташування, послідовність і співвідношення підтем, основних питань, вступу і заключної частини екскурсії

- А. техніка проведення екскурсії
- В. екскурсійна методика
- С. екскурсійна діяльність
- Д. технологія обслуговування

10. «Портфель екскурсовода»

- А. розташування, послідовність і співвідношення підтем екскурсії
- В. сума теоретичних положень, які є основою екскурсійної справи
- С. умовна назва комплекту наочних матеріалів (фотографій, копій документів, географічних карт, схем, репродукцій з картин тощо), що використовуються екскурсоводом у ході екскурсії
- Д. момент найвищого напруження в розвитку фабульної дії екскурсії

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Організація екскурсійної діяльності: [опорний конспект лекцій] / Укладач О.О. Каролоп. К. : Видавничий центр КНТЕУ, 2002. 45 с.
2. Савина Н.В. Экскурсоведение: [учебное пособие] / Н.В. Савина, З.М. Горбылева. Минск: БГЭУ, 2004. 335 с.
3. Федорченко В.К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: [навчальний посібник] / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. К. : Кондор, 2004. 237 с.

Додаткова

1. Основи туристичного бізнесу: [навч. посібник] / М. П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
2. Нездоймінов С. Г. Організація екскурсійних послуг. Навч.- методичний посібник / С. Г. Нездоймінов. Одеса: Астропринт, 2011. 216 с.
3. Нечаев М. П. Экскурсионная деятельность в образовательном процессе / М. П. Нечаев. М. : Перспектива, 2007. 28 с

ТЕМА 5. Технологія підготовки інноваційного екскурсійного продукту

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- інноваційні форми просування екскурсійного продукту;
- принципи проведення екскурсії та її адресність;
- сім основоположних ознак екскурсії;
- вплив екскурсовода на екскурсантів;
- заповіді екскурсійної справи;
- наповнення «портфелю екскурсовода»;
- технологічні інструменти в екскурсії;
- моторність і локальність в екскурсії.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Зміст поняття «методична розробка»

А. документ, який визначає, як провести дану екскурсію, як краще організувати показ визначних пам'яток, яку методику і техніку ведення слід застосувати, щоб екскурсія пройшла ефективно

В. складна багатоступінчаста процедура, що вимагає досить високої кваліфікації і є одним з основних елементів технології створення нової екскурсії

С. один з важливих етапів розробки нової екскурсійної теми

Д. умовне найменування комплекту наочних посібників, що використовуються під час проведення екскурсії

2. Комплекс заходів, спрямованих на організацію проведення екскурсії і створення сприятливих умов для сприймання матеріалу

А. техніка проведення екскурсії

В. екскурсійна методика

С. екскурсійна діяльність

Д. технологія обслуговування

3. Документ, який визначає кваліфікацію екскурсовода

А. ваучер

В. наряд-путівка

С. бєдж-екскурсовода

Д. відповідний диплом (сертифікат)

4. Складова культури мови екскурсовода

- A. уміння керувати
- B. методика
- C. ораторське мистецтво
- D. інтуїція

5. Екскурсійна діяльність

- A. діяльність із організації процесу ознайомлення туристів і екскурсантів із екскурсійними об'єктами за певною темою і маршрутом
- B. продукція туроператорів
- C. збільшення товарообігу та прибутку туристичної фірми
- D. форма міжособистісного спілкування

6. Вибрати правильне твердження

- A. екскурсійна практика – це власне проведення екскурсій спеціалістами відповідної кваліфікації, узагальнений накопичений досвід проведення екскурсій
- B. екскурсійна практика – це сукупність іноземного та вітчизняного досвіду з екскурснознавства
- C. екскурсійна практика – це методика та особистий досвід фахівця
- D. екскурсійна практика – це сукупність понять «екскурсійний метод» та «екскурсійний аналіз»

7. Дослідження ринку екскурсійних послуг

- A. виявлення Певного сегменту ринку споживачів
- B. виявлення нехарактерних для туризму послуг
- C. виявлення Специфічних для туризму послуг
- D. виявлення неспецифічних для екскурсантів послуг

8. Технологічна карта екскурсії

- A. технологічний документ, який визначає логічну послідовність і тривалість демонстрації об'єктів і наочних матеріалів
- B. технологічний документ, який актуалізує зміст тексту екскурсії
- C. технологічний документ, який актуалізує зміст тексту екскурсії та наводить маршрут екскурсії
- D. технологічний документ, який визначає логічну послідовність огляду визначних об'єктів за маршрутом та схему маршруту

9. Екскурсійний показ

- A. процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами одночасно
- B. процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами на маршруті
- C. процес реалізації принципу науковості, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом
- D. процес реалізації принципу показу, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декільком об'єктами одночасно

10. Згідно з класифікацією методичних прийомів екскурсії, прийом характеристики є

- A. визначення відмітних властивостей та якостей предмета
- B. форма викладу матеріалу
- C. довідка про історичну подію
- D. довідка про зовнішні сторони об'єкта

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Герасименко В.Г. Організація надання туристичних послуг: [навчальний посібник] / В.Г. Герасименко, С.С. Галасюк. Одеса : Атлант, 2014. 244 с.
2. Голубнича С.М. Основи екскурсійної справи: [навчальний посібник] / С.М. Голубнича. донецьк, 2003. 156 с.
3. Емельянов В.В. Экскурсоведение: [учебное пособие] / В.В. Емельянов. М. : Советский спорт, 2007. 192 с.

Додаткова

1. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу: [навч. посіб.] / Л. П. Дядечко. Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. 224 с.
2. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Укл. : В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. К. : Вид.-Дім «Слово», 2006. 372 с.
3. Жукова М. А. Менеджмент в туристическом бизнесе: / М. А. Жукова. - М. : КНОР-С, 2005. 192 с.

ТЕМА 6. Система професійної підготовки та підвищення кваліфікації екскурсоводів

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- підготовка нової генерації кваліфікованих кадрів у сфері туризму;
- усвідомлення значущості кадрового забезпечення;
- діяльність Всеукраїнської асоціації гідів;
- нормативно-правова база підвищення кваліфікації кадрів екскурсійного обслуговування;
- кваліфікаційні вимоги до екскурсоводів;
- фахові компетентності екскурсовода;
- екскурсійна діяльність в системі послуг туристичної індустрії;
- вибір видів і термінів підвищення кваліфікації екскурсоводів.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Заходи, що відносяться до форм контролю за якістю екскурсій

- A. рецензування методичної документації
- B. проведення пробних екскурсій
- C. оцінка індивідуальних текстів екскурсовода
- D. усі варіанти вірні

2. Засновник теоретичних основ методики проведення екскурсій

- A. Ємельянов Б.В.;
- B. Федорченко В.К.;
- C. Герд В.А.;
- D. Квартальнов В.С.

3. Значення терміну «метод»

- A. засіб пізнання, спосіб відтворення в мисленні досліджуваного предмета, побудови і обґрунтування системи знань
- B. форма поширення знань і виховання, побудована на екскурсійному методі
- C. спосіб або образ мислення
- D. тлумачення явищ природи і суспільства

4. Метод, який характеризує педагогічний зміст діяльності екскурсовода

- A. спостереження
- B. прийом руху
- C. зорового монтажу
- D. виконання завдання

5. Композиція екскурсій

- A. вміння розкрити тему та логічно структурувати екскурсійний матеріал
- B. розміщення, послідовність і співвідношення структурних частин екскурсій: підтем основних питань, вступу та завершальної частини
- C. текст екскурсовода, виконаний з дотриманням вимог усної публічної мови
- D. цілеспрямована, науково обґрунтована демонстрація музейних предметів, композиційно організованих, прокоментованих, технічно й художньо оформлених

6. Предмет екскурсійної методики

- A. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику і техніку її проведення
- B. уміння встановлювати ділові стосунки з групою та іншими екскурсоводами
- C. цілеспрямоване вивчення, систематизація, формулювання та застосування на практиці прийомів і засобів навчання і виховання
- D. тлумачення явищ природи і суспільства

7. Приватні методи

- A. сходження від абстрактного до конкретного

- В. методи, які знаходять застосування в одній з наук або галузі знань, а також при використанні різних форм повідомлення знань
- С. метод, який є основою будь-якого пізнавального процесу, незалежно від сфери де відбувається дослідження
- Д. методи, які служать основою для багатьох наук, аналіз і синтез, індукція та дедукція, узагальнення і абстрагування, аналогії та ін.

8. Комплекс наочних приладь, що використовуються екскурсоводами під час проведення екскурсії

- А. «вадемекум»
- В. «портфель екскурсовода»
- С. планшет
- Д. умовний екскурсійний «збірник фотографій»

9. Екскурсологія як наука вивчає

- А. тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг
- В. основні види та форми екскурсійного обслуговування
- С. історичні процеси розвитку екскурсійної справи, теорію і методику екскурсійної роботи, підготовку кваліфікованих фахівців екскурсійної сфери
- Д. соціально-філософський сенс екскурсії як соціокультурного явища, його місця у формуванні цінностей людського життя

10. Індивідуальний стиль мовлення екскурсовода

- А. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику їх проведення
- В. особливості екскурсійного процесу
- С. автоматизоване вміння виконувати певні дії щодо процесу й проведення екскурсії
- Д. форми і прийоми розповіді, що характеризує рівень його професійної майстерності, мовну культуру

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Організація екскурсійної діяльності: [опорний конспект лекцій] / Укладач О.О. Каролоп. К. : Видавничий центр КНТЕУ, 2002. 45 с.
2. Савина Н.В. Экскурсоведение: [учебное пособие] / Н.В. Савина, З.М. Горбылева. Минск: БГЭУ, 2004. –35 с.
3. Федорченко В.К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: [навчальний посібник] / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. К. : Кондор, 2004. 237 с.

Додаткова

1. Федорченко В. Х. Туристський словник-довідник: [навч. посіб.] / В. Х. Федорченко, І. М. Мініч. К. : Дніпро, 2000. 54 с.

2. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посібник / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко. – Київ: Кондор. 2004. 166 с.

3. Холлоуей Дж. К. Туристический бизнес: пер. с 7-го англ. изд. / Дж. К. Холлоуей, Н. Тейлор. К. : Знання, 2007. 798 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕКСКУРСІЯ ТА ЇЇ СУТНІСТЬ

ТЕМА 7. Професійні знання, вміння та навички екскурсовода

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- методика як основа професійної майстерності екскурсовода;
- екскурсовод як співрозмовник в екскурсії;
- прийом попереднього огляду;
- прийом панорамного образу;
- прийом пояснення;
- прийом коментування;
- прийом зорової реконструкції;
- прийом локалізації подій;
- прийом абстрагування;
- прийом зорового порівняння;
- прийом переключення уваги;
- роль жестів в діяльності екскурсовода;
- невербальна культура екскурсовода.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Екскурсологія як наука вивчає

А. тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг

В. основні види та форми екскурсійного обслуговування

С. історичні процеси розвитку екскурсійної справи, теорію і методику екскурсійної роботи, підготовку кваліфікованих фахівців екскурсійної сфери

Д. соціально-філософський сенс екскурсії як соціокультурного явища, його місця у формуванні цінностей людського життя

2. Показ об'єкта

- A. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів, розташування групи біля об'єкту;
- B. автоматизоване вміння виконувати певні дії;
- C. система цілеспрямованих дій екскурсовода і екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом кваліфікованого фахівця;
- D. комплекс інформаційних матеріалів

3. Конструктивний компонент діяльності екскурсовода передбачає

- A. уміння здійснювати керівництво групою екскурсантів, скерувати їх увагу на певні об'єкти
- B. уміння дібрати і правильно оформити екскурсійний матеріал, скласти план проведення екскурсії, схему використання методичного прийому
- C. уміння встановити ділові стосунки з групою, працівниками музею
- D. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику і техніку її проведення

4. Методична розробка

- A. документ, який визначає, як провести дану екскурсію, як краще організувати показ пам'яток
- B. складна багатоступінчаста процедура, що вимагає досить високої кваліфікації і є одним з основних елементів технології створення нової екскурсії
- C. один з важливих етапів розробки нової екскурсійної теми
- D. умовне найменування комплексу наочних посібників, що використовуються піз час проведення екскурсії

5. Розташування, послідовність і співвідношення підтем, основних питань, вступу і заключної частини екскурсії

- A. техніка проведення екскурсії
- B. екскурсійна методика
- C. екскурсійна діяльність
- D. технологія обслуговування

6. Поняття «контрольний текст екскурсії»

- A. мовний вираз, який у прямій і непрямій форм позначає зміст екскурсії
- B. туристична послуга
- C. підібраний й уточнений (перевірений) екскурсійний матеріал, що розкриває тему екскурсії
- D. кількість об'єктів, які людина може сприйняти і запам'ятати протягом відносно короткого часу

7. Мовлення екскурсовода

- A. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів
- B. сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим
- C. своєрідні форми і прийоми розповіді, а також такі особливості як лаконічність, точність, логічність, образність, виразність, емоційність, вишуканість і багатство

D. рухи м'язів обличчя, що виражають внутрішній стан, пережиті людиною почуття, її настрої

8. Техніка проведення екскурсії

A. сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим

B. комплекс заходів, спрямованих на організацію проведення екскурсії та створення сприятливих умов для сприйняття її матеріалу

C. зосередженість думки, зору і слуху людини на певному об'єкті

D. сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на розвиток туристичної галузі

9. Особливістю показу в екскурсії є

A. можливість реалізації принципу наочності

B. індивідуальний підхід екскурсовода

C. урахування побажань екскурсантів щодо огляду

D. необмежений вибір демонстрації споруд міста

10. Індивідуальний стиль мовлення екскурсовода

A. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику їх проведення

B. особливості екскурсійного процесу

C. автоматизоване вміння виконувати певні дії щодо процесу й проведення екскурсії

D. форми і прийоми розповіді, що характеризує рівень його професійної майстерності, мовну культуру

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Герасименко В.Г. Організація надання туристичних послуг: [навчальний посібник] / В.Г. Герасименко, С.С. Галасюк. Одеса : Атлант, 2014. 244 с.

2. Голубнича С.М. Основи екскурсійної справи: [навчальний посібник] / С.М. Голубнича. Донецьк, 2003. 156 с.

3. Емельянов В.В. Экскурсоведение: [учебное пособие] / В.В. Емельянов. М. : Советский спорт, 2007. 192 с.

Додаткова

1. Федорченко В. Х. Туристський словник-довідник: [навч. посіб.] / В. Х. Федорченко, І. М. Мініч. К. : Дніпро, 2000. 54 с.

2. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: Навч. посібник / В. К. Федорченко, О. М. Костюкова, Т. А. Дьорова, М. М. Олексійко. – Київ: Кондор. 2004. 166 с.

3. Холлоуей Дж. К. Туристический бизнес: пер. с 7-го англ. изд. / Дж. К. Холлоуей, Н. Тейлор. К. : Знання, 2007. 798 с.

ТЕМА 8. Професійна майстерність екскурсовода

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- нормативна база і стандарти, які регулюють надання екскурсійних послуг в Україні;
- основні екскурсійні об'єкти регіону;
- оволодіння методичними прийомами показу, розповіді та спеціалізованими методичними прийомами;
- прийоми техніки ведення екскурсії;
- особливості методики складання індивідуального тексту екскурсії;
- принципи диференційованого підходу у роботі екскурсовода;
- володіння екскурсоводом теорією міжособистісних комунікацій;
- техніка публічних виступів;
- педагогічна техніка в роботі екскурсовода;
- мовленнєві вміння екскурсовода;
- уміння екскурсовода управляти своїм емоційним станом;
- володіння елементами режисерських і акторських умінь;
- мімічна і пантомімічна виразність;
- основні види спілкування екскурсовода.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Засновник теоретичних основ методики проведення екскурсій

- A. Ємельянов Б.В.;
- B. Федорченко В.К.;
- C. Герд В.А.;
- D. Квартальнов В.С.

2. Значення терміну «метод»

- A. засіб пізнання, спосіб відтворення в мисленні досліджуваного предмета, побудови і обґрунтування системи знань
- B. форма поширення знань і виховання, побудована на екскурсійному методі
- C. спосіб або образ мислення
- D. тлумачення явищ природи і суспільства

3. Метод, який характеризує педагогічний зміст діяльності екскурсовода

- A. спостереження
- B. прийом руху

- C. зорового монтажу
- D. виконання завдання

4. Композиція екскурсії

- A. вміння розкрити тему та логічно структурувати екскурсійний матеріал
- B. розміщення, послідовність і співвідношення структурних частин екскурсії: підтем основних питань, вступу та завершальної частини
- C. текст екскурсовода, виконаний з дотриманням вимог усної публічної мови
- D. цілеспрямована, науково обгрунтована демонстрація музейних предметів, композиційно організованих, прокоментованих, технічно й художньо оформлених

5. Предмет екскурсійної методики

- A. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику і техніку її проведення
- B. уміння встановлювати ділові стосунки з групою та іншими екскурсоводами
- C. цілеспрямоване вивчення, систематизація, формулювання та застосування на практиці прийомів і засобів навчання і виховання
- D. тлумачення явищ природи і суспільства

6. Приватні методи

- A. сходження від абстрактного до конкретного
- B. методи, які знаходять застосування в одній з наук або галузі знань, а також при використанні різних форм повідомлення знань
- C. метод, який є основою будь-якого пізнавального процесу, незалежно від сфери де відбувається дослідження
- D. методи, які служать основою для багатьох наук, аналіз і синтез, індукція та дедукція, узагальнення і абстрагування, аналогії та ін.

7. Показ об'єкта

- A. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів, розташування групи біля об'єкту;
- B. автоматизоване вміння виконувати певні дії;
- C. система цілеспрямованих дій екскурсовода і екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом кваліфікованого фахівця;
- D. комплекс інформаційних матеріалів.

8. Комплекс наочних приладь, що використовуються екскурсоводами під час проведення екскурсії

- A. «вадемекум»
- B. «портфель екскурсовода»
- C. планшет
- D. умовний екскурсійний «збірник фотографій»

9. Комплекс заходів, спрямованих на організацію проведення екскурсії і створення сприятливих умов для сприймання матеріалу

- A. техніка проведення екскурсії

- В. екскурсійна методика
- С. екскурсійна діяльність
- Д. технологія обслуговування

10. Документ, який визначає кваліфікацію екскурсовода

- А. ваучер
- В. наряд-путівка
- С. бюджет-екскурсовода
- Д. відповідний диплом (сертифікат)

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Організація екскурсійної діяльності: [опорний конспект лекцій] / Укладач О.О. Каролоп. К. : Видавничий центр КНТЕУ, 2002. 45 с.
2. Савина Н.В. Экскурсоведение: [учебное пособие] / Н.В. Савина, З.М. Горбылева. Минск: БГЭУ, 2004. 335 с.
3. Федорченко В.К. Історія екскурсійної діяльності в Україні: [навчальний посібник] / В.К. Федорченко, О.М. Костюкова, Т.А. Дьорова, М.М. Олексійко. К. : Кондор, 2004. 237 с.

Додаткова

1. Редько В. Є. Аналіз діяльності підприємств туризму: [навч. посіб.] / В.Є. Редько, К. А. Панасюк. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2015. 242 с.
2. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності: [підручник] / За ред. В. Ф. Орлова / Т. Г. Сокол. К. : Грамота, 2009. 264 с.
3. Туризм України: економічні та організаційні механізми розвитку. Тернопіль, «Терно-граф». 2008. 976 с.

ТЕМА 9. Екскурсійний етикет

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- екскурсовод як гармонійно розвинена особистість;
- моральні вимоги до особистості екскурсовода;
- активність особистості екскурсовода;
- життєва позиція екскурсовода;
- роль здібностей методиста у екскурсовода;
- конструктивні здібності екскурсовода;

- організаторські здібності екскурсовода;
- комунікативні здібності екскурсовода;
- аналітичні здібності екскурсовода;
- тенденційність екскурсовода;
- роль темпераменту екскурсовода;
- емоції і почуття екскурсовода.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Зміст поняття «методична розробка»

- A. документ, який визначає, як провести дану екскурсію, як краще організувати показ визначних пам'яток, яку методику і техніку ведення слід застосувати, щоб екскурсія пройшла ефективно
- B. складна багатоступінчаста процедура, що вимагає досить високої кваліфікації і є одним з основних елементів технології створення нової екскурсії
- C. один з важливих етапів розробки нової екскурсійної теми
- D. умовне найменування комплекту наочних посібників, що використовуються під час проведення екскурсії

2. «Портфель екскурсовода»

- A. розташування, послідовність і співвідношення підтем екскурсії
- B. сума теоретичних положень, які є основою екскурсійної справи
- C. умовна назва комплекту наочних матеріалів (фотографій, копій документів, географічних карт, схем, репродукцій з картин тощо), що використовуються екскурсоводом у ході екскурсії
- D. момент найвищого напруження в розвитку фабульної дії екскурсії

3. Складовою культури мови екскурсовода є

- A. уміння керувати
- B. методика
- C. ораторське мистецтво
- D. інтуїція

4. Екскурсійна діяльність

- A. діяльність із організації процесу ознайомлення туристів і екскурсантів із екскурсійними об'єктами за певною темою і маршрутом
- B. продукція туроператорів
- C. збільшення товарообігу та прибутку туристичної фірми
- D. форма міжособистісного спілкування

5. Вибрати правильне твердження

- A. екскурсійна практика – це власне проведення екскурсій спеціалістами відповідної кваліфікації, узагальнений накопичений досвід проведення екскурсій
- B. екскурсійна практика – це сукупність іноземного та вітчизняного досвіду з екскурсознавства

- C. екскурсійна практика – це методика та особистий досвід фахівця
- D. екскурсійна практика – це сукупність понять «екскурсійний метод» та «екскурсійний аналіз»

6. Дослідження ринку екскурсійних послуг

- A. виявлення певного сегменту ринку споживачів
- B. виявлення нехарактерних для туризму послуг
- C. виявлення специфічних для туризму послуг
- D. виявлення неспецифічних для екскурсантів послуг

7. Технологічна карта екскурсії

- A. технологічний документ, який визначає логічну послідовність і тривалість демонстрації об'єктів і наочних матеріалів
- B. технологічний документ, який актуалізує зміст тексту екскурсії
- C. технологічний документ, який актуалізує зміст тексту екскурсії та наводить маршрут екскурсії
- D. технологічний документ, який визначає логічну послідовність огляду визначних об'єктів за маршрутом та схемою маршруту

8. Екскурсійний показ

- A. процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами одночасно
- B. процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами на маршруті
- C. процес реалізації принципу науковості, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом
- D. процес реалізації принципу показу, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декільком об'єктами одночасно

9. Згідно з класифікацією методичних прийомів екскурсії, прийом характеристики є

- A. визначення відмітних властивостей та якостей предмета
- B. форма викладу матеріалу
- C. довідка про історичну подію
- D. довідка про зовнішні сторони об'єкта

10. Заходи, що відносяться до форм контролю за якістю екскурсії

- A. рецензування методичної документації
- B. проведення пробних екскурсій
- C. оцінка індивідуальних текстів екскурсовода
- D. усі варіанти вірні

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Дворниченко В. В. Организация экскурсионной работы: Методика, опыт / В. В. Дворниченко, Б. В. Емельянов. М. : Профиздат, 1984. 163 с.
2. Долженко Г. П. Экскурсионное дело: [учебное пособие] / Г. П. Долженко. – Ростов-н/Д: Феникс, 2009. 272 с.
3. Дьякова Р. А. История экскурсионного дела в СССР: [учебное пособие] / Р. А. Дьякова. М. : ЦРИБ «Турист», 1981. 72 с.

Додаткова

1. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу: [навч. посіб.] / Л. П. Дядечко. Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. 224 с.
2. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Укл. : В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. К. : Вид. Дім «Слово», 2006. 372 с.
3. Жукова М. А. Менеджмент в туристическом бизнесе: [учебное пособие] / М. А. Жукова. М. : КНОРУС, 2005. 192 с.

ТЕМА 10. Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування. Суть, основа та принципи диференційованого підходу

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- суть, основа, принципи диференційованого підходу;
- диференційований підхід до організації, змісту й методики підготовки та проведення екскурсій залежно від груп екскурсантів;
- формування різних груп екскурсантів;
- особливості підготовки та проведення екскурсій для різних груп;
- анімовані екскурсії.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Індивідуальний стиль мовлення екскурсовода

- A. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику їх проведення
- B. особливості екскурсійного процесу
- C. автоматизоване вміння виконувати певні дії щодо процесу й проведення екскурсії
- D. форми і прийоми розповіді, що характеризує рівень його професійної майстерності, мовну культуру

2. Розташування, послідовність і співвідношення підтем, основних питань, вступу і заключної частини екскурсії

- A. техніка проведення екскурсії
- B. екскурсійна методика
- C. екскурсійна діяльність
- D. технологія обслуговування

3. Поняття «контрольний текст екскурсії»

- A. мовний вираз, який у прямій і непрямій форм позначає зміст екскурсії
- B. туристична послуга
- C. підібраний й уточнений (перевірений) екскурсійний матеріал, що розкриває тему екскурсії
- D. кількість об'єктів, які людина може сприйняти і запам'ятати протягом відносно короткого часу

4. Мовлення екскурсовода

- A. сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів
- B. сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим
- C. своєрідні форми і прийоми розповіді, а також такі особливості як лаконічність, точність, логічність, образність, виразність, емоційність, вишуканість і багатство
- D. рухи м'язів обличчя, що виражають внутрішній стан, пережиті людиною почуття, її настрої

5. Комплекс наочних приладь, що використовуються екскурсоводами під час проведення екскурсії

- A. «вадемекум»
- B. «портфель екскурсовода»
- C. планшет
- D. умовний екскурсійний «збірник фотографій»

6. Особливістю показу в екскурсії є

- A. можливість реалізації принципу наочності
- B. індивідуальний підхід екскурсовода
- C. урахування побажань екскурсантів щодо огляду
- D. необмежений вибір демонстрації споруд міста

7. Конструктивний компонент діяльності екскурсовода передбачає

- A. уміння здійснювати керівництво групою екскурсантів, скерувати їх увагу на певні об'єкти
- B. уміння дібрати і правильно оформити екскурсійний матеріал, скласти план проведення екскурсії, схему використання методичного прийому
- C. уміння встановити ділові стосунки з групою, працівниками музею
- D. уміння удосконалювати зміст екскурсій, методичку і техніку її проведення

8. Заходи, що відносяться до форм контролю за якістю екскурсії

- A. рецензування методичної документації

- В. проведення пробних екскурсій
- С. оцінка індивідуальних текстів екскурсовода
- Д. усі варіанти вірні

9. Екскурсійна теорія

- А. проведення екскурсій спеціалістами відповідної кваліфікації, узагальнений накопичений досвід проведення екскурсій
- В. загальна сума теоретичних положень, які є основою екскурсійної справи, визначає головні напрямки її розвитку і удосконалювання
- С. подія або декілька подій, пов'язаних між собою
- Д. сума методичних прийомів підготовки та проведення екскурсій

10. Документ, який визначає кваліфікацію екскурсовода

- А. ваучер
- В. наряд-путівка
- С. бедж-екскурсовода
- Д. відповідний диплом (сертифікат)

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Дворниченко В. В. Организация экскурсионной работы: Методика, опыт / В. В. Дворниченко, Б. В. Емельянов. М. : Профиздат, 1984. 163 с.
2. Долженко Г. П. Экскурсионное дело: [учебное пособие] / Г. П. Долженко. Ростов-н/Д: Феникс, Март, 2009. 272 с.
3. Дьякова Р. А. История экскурсионного дела в СССР: [учебное пособие] / Р. А. Дьякова. М. : ЦРИБ «Турист», 1981. 72 с.

Додаткова

1. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу: [навч. посіб.] / Л. П. Дядечко. Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. 224 с.
2. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / Укл. : В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух. К. : Вид. Дім «Слово», 2006. 372 с.
3. Жукова М. А. Менеджмент в туристическом бизнесе: [учебное пособие] / М. А. Жукова. М. : КНОРУС, 2005. 192 с.

ДОДАТКИ

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Безпосередня розробка самої екскурсії – другий етап розробки екскурсії, що включає складання екскурсійного маршруту, обробку фактичного матеріалу, роботу над змістом екскурсії, її основною частиною, що складається з декількох основних питань; написання контрольного тексту, роботу над методикою проведення екскурсії; вибір найбільш ефективних методичних прийомів показу і розповіді під час проведення екскурсії; підготовку методичної розробки нової екскурсії, написання екскурсоводами індивідуальних текстів.

Ведуча підтема – композиційний центр екскурсії, навколо якого будується вся розповідь екскурсії, що сприяє глибшому розкриттю змісту екскурсії, робить її переконливою і такою, що запам'ятовується.

Виразність об'єкту – взаємодія об'єкту з фоном, навколишнім середовищем – будівлями, спорудами, природою.

Відчуття – чуттєвий образ, психічний процес відображення людським мозком окремих властивостей предметів і явищ.

Демонстрація – публічний показ, розрахований на групове сприйняття якого-небудь предмету або явища як дії певної особи, що представляє об'єкт для огляду групою людей (екскурсантів, студентів, учнів).

Державне регулювання туристичної галузі – сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на розвиток туристичної галузі і створення умов для ефективної співпраці органів державної влади, місцевого самоврядування та приватного сектора щодо розвитку туризму через різні механізми: адміністративні, організаційні, економічні, правові, екологічні тощо.

Діяльність екскурсантів – вираження активності в таких активних формах, як спостереження, вивчення, дослідження об'єктів.

Діяльність екскурсовода – форма вираження активності, що складається з ряду дій, головні з них – підготовка і проведення екскурсій.

Діяльність – активність людини, яка спрямована на досягнення поставленої мети.

Довільна увага (свідома, навмисна) – увага, що характеризується активністю, вимагає вольових зусиль людини, спрямовується і утримується за допомогою завдання бути уважним. В екскурсії цей вид уваги активізується правильно побудованим розповіддю і вибором об'єктів.

Екскурсант – особа, якій надаються послуги з організації подорожей на території України, що не перевищують 24 години, у супроводі фахівця-екскурсовода за заздалегідь складеними маршрутами з метою ознайомлення з пам'ятками історії, культури, природи, музеями, з визначними місцями тощо.

Екскурсія – цілеспрямований та запрограмований наочний процес пізнання особою оточуючого світу, побудований на поєднанні зорових, слухових та інших вражень, який проходить під керівництвом кваліфікованого фахівця – екскурсовода.

Екскурсійна теорія – це загальна сума теоретичних положень, які є основою екскурсії, визначає головні напрямки її розвитку і удосконалювання.

Екскурсійна методика – це сума методичних прийомів підготовки та проведення екскурсії. Її головне завдання – реалізація досягнення цілей екскурсії – допомогти екскурсантам побачити, почути й відчувати зорові й словесні матеріали.

Екскурсійна практика – це власне проведення екскурсії спеціалістами відповідної кваліфікації, узагальнений накопичений досвід проведення екскурсії.

Екскурсійний метод – являє собою сукупність методичних прийомів, які застосовують на екскурсіях, є основою екскурсії і являє собою сукупність способів і прийомів повідомлення знань.

Екскурсійна ситуація – сукупність обставин, за яких різноманітність і організованість вражень екскурсантів робить сприйняття інформації більш глибоким і дієвим.

Екскурсійна майстерність – це особливий вид мистецтва, який крім власної специфічної професійної основи, включає елементи інших видів майстерності (педагогічної, лекторської та ін.). Така майстерність незаперечно визначається рівнем якості виконання тих методичних рекомендацій, які забезпечують високу якість подання екскурсії матеріалу. В той же час, робота екскурсовода має творчий характер, який значною мірою реалізується завдяки особистим рисам екскурсовода.

Екскурсовод – фізична особа, що проводить діяльність, пов'язану з туристичним супроводом і яка в установленому порядку отримала дозвіл на право здійснення туристичного супроводу, крім осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування.

Екскурсовознавство – комплексна наукова дисципліна, що розкриває сутність трьох основних взаємозв'язаних частин: теорію екскурсії, методичку екскурсії діяльності та узагальнюючу практику туристсько-екскурсійних підприємств, а також вивчає історію екскурсії.

Завдання екскурсії – досягти цілей екскурсії шляхом розкриття її теми.

Завдання методичних прийомів – забезпечити найкращу дієвість екскурсії методом повідомлення знань аудиторії.

Загальна методика – способи та вимоги навчання, які служать основою при вивченні багатьох наук (последовність і чіткість викладу навчального матеріалу, його доступність для аудиторії).

Заключна ступінь – третій етап розробки екскурсії, що складається з прийому (захисту) екскурсії на маршруті.

Індивідуальний стиль мовлення екскурсовода – форми і прийоми розповіді, що характеризує рівень його професійної майстерності, мовну культуру.

Класифікація – це розподіл предметів, явищ, понять на класи, відділи, види залежно від їх загальних чи специфічних ознак. Екскурсії класифікуються за

змістом, складом і кількістю учасників, місцем проведення, засобами пересування, тривалістю, формою проведення.

Кульмінація – я момент найвищого напруження в розвитку фабульної дії екскурсії.

Композиція екскурсії – розташування, послідовність і співвідношення підтем, основних питань, вступу й заключної частини екскурсії.

Комунікативний компонент діяльності екскурсовода – уміння встановити ділові відносини з групою, водієм автобуса, працівниками музею, методистами бюро, керівником методичної секції і з іншими екскурсоводами.

Контрольний текст екскурсії – технологічний документ, який включає науковий, актуалізований зміст інформації, наданої екскурсантам.

Конструктивний компонент – це уміння дібрати і правильно оформити екскурсійний матеріал, скласти план проведення екскурсії, схему використання методичного прийому, обміркувати зміст інформації.

Маршрут екскурсії являє собою найбільш зручний шлях проходження екскурсійної групи, що сприяє розкриттю теми.

Мета екскурсії – це те, задля чого показують екскурсантам екскурсійні об'єкти (пам'ятки історії й культури та ін.).

Методика проведення екскурсії – це вміння розкрити тему екскурсії, логічно структурувати екскурсійний матеріал, повно використати зорові та словесні докази на шляху досягнення поставленої екскурсійної мети.

Міміка – рухи м'язів обличчя, що виражають внутрішній стан, пережити людиною почуття, її настрої.

Мовлення екскурсовода – своєрідні форми й прийоми розповіді, а також такі особливості, як лаконічність, точність, логічність, образність, виразність, емоційність, вишуканість і багатство.

Навички екскурсовода – це автоматизоване вміння виконувати певні дії, що досягається кількаразовим повторенням тієї самої вправи. Для екскурсовода такими діями є процеси підготовки й проведення екскурсій.

Невербальні засоби спілкування – жест, посмішка, постава, хода, міміка, рух тіла екскурсовода.

Назва екскурсії – це мовний вираз, який у прямій і непрямій формі позначає зміст екскурсії.

Обсяг уваги – кількість об'єктів, які людина може сприйняти і запам'ятати протягом відносно короткого часу.

Організаторський компонент – це уміння здійснювати керівництво групою, організувати повідомлення інформації, скерувати увагу екскурсантів на певні об'єкти, забезпечити виконання програми обслуговування.

Оглядова екскурсія – багатотемна, багатопланова екскурсія, під час проведення якої використовується історичний і сучасний матеріал; будується на показі самих різних об'єктів (пам'яток історії та культури, будівель і споруд, природних об'єктів, місць знаменитих подій, елементів благоустрою міста, промислових і сільськогосподарських підприємств і т. д.).

Оцінка екскурсії – це висновки екскурсанта, до яких його підводить екскурсовод по завершенню екскурсії.

Показ – процес реалізації принципу наочності, наочний спосіб ознайомлення з екскурсійним об'єктом або декількома об'єктами одночасно (наприклад, з пам'ятником архітектури або з архітектурним ансамблем). Показ може розглядатися як дія (або сума дій) екскурсовода, спрямована на виявлення сутності предмета.

Показ на екскурсіях – багатоплановий процес витягу зорової інформації щодо об'єктів, під час якого дії екскурсантів виконуються в певній послідовності, з конкретною метою.

Показ об'єкта – це система цілеспрямованих дій екскурсовода і екскурсантів, спостереження об'єктів під керівництвом кваліфікованого фахівця. Показ припускає аналіз об'єктів, активну самостійну роботу екскурсантів.

«Портфель екскурсовода» – комплекс інформаційних матеріалів (фотографій, копій документів, географічних карт, схем, репродукцій з картин тощо), використовуваних екскурсоводом у ході екскурсії.

Предмет музеєзнавства – коло об'єктивних закономірностей, які належать до процесів накопичення і збереження соціальної інформації, пізнання і передачі знань, традицій, уявлень і емоцій шляхом музейних предметів, до процесів виникнення, розвитку і суспільного функціонування музею, музейної справи.

Предмет екскурсійної методики – цілеспрямоване вивчення, систематизація, формулювання та застосування на практиці методів і засобів навчання і виховання, а також методичних прийомів, за допомогою яких екскурсійні працівники здійснюють свою діяльність.

Пізнавальний компонент – це уміння удосконалювати зміст екскурсій, методику і техніку її проведення; аналізувати особливості екскурсійного процесу, результати своєї діяльності і на цій основі удосконалювати майстерність; диференційовано підходити до різних груп.

Провідна підтема – композиційний центр екскурсії, навколо якого будується розповідь екскурсовода.

Професія – форма трудової діяльності, яка вимагає певної суми знань і вмінь.

Професійна майстерність екскурсовода – це володіння комплексом спеціалізованим вмінь і навичок в екскурсійній діяльності, а також набір професійних якостей притаманних професії екскурсовод.

Рівень якості екскурсійної послуги (обслуговування) – відносна характеристика якості екскурсійної послуги (обслуговування), заснована на порівнянні фактичних значень показників її (його) якості з нормативними значеннями цих показників.

Розповідь – це індивідуальний текст екскурсовода, виконаний їм з дотриманням вимог усної публічної мови.

Розподіл уваги – здатність екскурсанта при одночасному спостереженні кількох об'єктів, які знаходяться в полі його зору, розподіляти свою увагу між цими об'єктами і правильно дозувати її з метою кращого засвоєння екскурсійного матеріалу.

Сюжет – подія або декілька подій, пов'язаних між собою.

Технологічна карта екскурсії – технологічний документ, який визначає логічну послідовність огляду визначних об'єктів на маршруті (примітка: технологічна карта включає просторово-часові характеристики окремих етапів екскурсії – тривалість, довжина, місце розташування зупинок, точок огляду тощо, основні творчі задачі екскурсовода на кожному етапі).

Техніка проведення екскурсії – це сума вимог, які стосуються організації руху екскурсантів, розташування груп біля об'єкту, техніки роботи екскурсовода в транспортному засобі, техніки розповіді, використання пауз в екскурсії, дотримання пауз і часу, роботи з запитаннями екскурсантів.

Туристичний регіон – територія, яка має в своєму розпорядженні велику мережу спеціальних споруд і послуг, необхідних для організації відпочинку, навчального процесу або оздоровлення.

Увага на екскурсії – це зосередженість думок, зору і слуху людини на певному об'єкті.

Фабула – ланцюг подій, про які оповідає твір або тема екскурсії.

Функція екскурсії – призначення, роль екскурсії.

Навчальне видання

Богатирьова Галина Андріївна

Кафедра туризму та країнознавства

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Формат 60x84/8. Ум. др. арк.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкту видавничої
Справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.